

МЕТОДЪТ ФОТОГЛАС (PHOTOVOICE) – СЪЩНОСТ И ПРИЛОЖЕНИЕ В ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ

Петя Бончева

THE PHOTOVOICE METHOD – ESSENCE AND APPLICATION IN PUBLIC HEALTH

Petya Boncheva

РЕЗЮМЕ

Въведение: Засилването на участието на общността в дейности за подобряване на здравето е ключова област на действие за промоция на здравето. В основата е процесът на овластяване на хората и общностите – за постигането на контрол върху индивидуалното и обществено здраве. Въпреки, че участието на общността при взимане на решения, касаещи здравето на хората е признато, някои индивиди, групи и общности често са изключени от процеса и дори се чувстват безсилни да повлияят на тези, които решават проблемите, свързани със собственото им здраве и живот. Научни публикации показват, че методът Фотоглас (Photovoice) е практично и достъпно средство хората да могат да идентифицират проблемите и приоритетите си, които да бъдат доведени до вниманието на вземащите решения в политиката и така да стимулират полезни за тях промени. Целта на настоящата публикация е да разгледа същността и приложението на Фотоглас като изследователски метод в общественото здраве. Методи: Използвана е информация от научни публикации, търсени в Google scholar и PubMed. Представени са същността и приложението на метода. Изводи: Методът Фотоглас е широко използван в качествените изследвания в областта на общественото здраве, базирани на участието в общността. Неговата простота, достъпност, ефективност и приложимост за разнообразни здравни проблеми, сред почти всички възрастови групи и в различни общности го прави предпочитан инструмент в научните изследвания.

Ключови думи: фотоглас, фотовойс, промоция на здраве, обществено здраве, изследвания базирани на участието в общността

SUMMARY

Introduction: Strengthening community participation is a key area in health promotion. At the core is the process of empowering people and communities to achieve control over individual and public health. Although community participation in decision-making concerning people's health is recognized, some individuals, groups and communities are often excluded from the process and even feel powerless to influence those who decide the problems related to their own health and lives. Scientific publications show that the Photovoice method is a practical and accessible tool for people to identify their problems and priorities, which can be brought to the attention of policy makers and thus stimulate beneficial changes for them. The aim of this publication is to examine the nature and application of Photovoice as a research method in public health.

Methods: Information from scientific publications searched in Google scholar and PubMed was used. The essence and application of the method are presented. **Conclusions:** The Photovoice method has been widely used in community-based participatory action research. Its simplicity, accessibility, effectiveness and applicability to a variety of health problems, among almost all age groups and in different communities make it a preferred tool in scientific research.

Keywords: profession dental technician, dental technician practice, overview

ВЪВЕДЕНИЕ

Засилването на участието на общността в дейности за подобряване на здравето е ключова област на действие за промоция на здравето според Отавската харта, 1986 [23]. Изразява се в конкретните действия на хората за определяне на техните приоритети, за вземане на собствени решения, оказване на натиск върху политиците за планиране на стратегии и прилагането им за постигане на по-добро здраве. В основата е процесът на овластяване на хората и общностите – за постигането на контрол върху индивидуалното и обществено здраве [1].

Въпреки, че участието на общността при взимане на решения, касаещи здравето на хората е признато, то не винаги е реалност [10,14]. Някои индивиди, групи и общности често са изключени от процеса и дори се чувстват безсилни да повлияят на тези, които решават проблемите, свързани

със собственото им здраве и живот. В много случаи обществото не знае за конкретните здравни проблеми на тези лица, а често и политиците не са достатъчно информирани за техните здравни нужди [18]. Това води до задълбочаване на здравните неравенства, които така или иначе съществуват, но някои от тях могат да бъдат избегнати [2].

Научни публикации показват, че методът Фотоглас (Photovoice) е практично и достъпно средство хората да могат да идентифицират проблемите и приоритетите си, които да бъдат доведени до вниманието на вземащите решения в политиката и така да стимулират полезни за тях промени [6,19]. Първоначално създаден като инструмент за промоция на здравето през 90-те години на миналия век [18,22], методът става все по-популярен и се прилага в разнообразни обществени сфери [6].

Целта на настоящата публикация е да разгледа същността и приложението на Фотоглас като

изследователски метод в общественото здраве.

Материал и методи

За написването на статията е използвана информация от научни публикации, търсени в Google scholar и PubMed, с ключовите думи: фотовойс/фотоглас, промоция на здраве, общественото здраве на български и английски език. Търсене е осъществено през декември 2019 г. Всички публикации, основа за настоящото представяне са написани на английски език, тъй като на български език не бяха открити резултати.

Изложение

Същност на метода Photovoice (Фотоглас)

Photovoice е един от методите на качествените изследвания, базирани на участието на общността (Community-Based Participatory Action Research). Базираните в общността изследвания имат за цел да се подобри разбирането на определен здравен проблем на дадена общност и получените знания да се интегрират с действия за подобряване на здравето на тази общност [10]. Според Israel et al. 2010, няколко ключови принципи характеризират тези проучвания: На първо място е активното участие на хората от общностите, които са директно засегнати или свързани с изучавания проблем. Хората не са просто участници, а партньори и съизследователи с научния екип, като равнопоставеността е във всички фази на изследването; Стимулира се процесът на съвместно обучение – изследователите получават знания за съответната общност от нейните членове, а участниците добиват допълнителни знания за проблемите на общността, към която принадлежат и умения за критично осъзнаване на проблема; Изследванията се стремят да идентифицират и надграждат вече съществуващи силни страни, ресурси и взаимоотношения в рамките на общността; Важен принцип е овластяването на хората, които преди това не са били овластени да развиват действия за удовлетворяване на здравните си нужди. На практика, не винаги действията водят до значима промяна, а някои изследвания не включват такъв компонент. Натрупаните знания и резултатите от изследването могат да послужат за повишаване на информираността на членовете на изследваната общност, за обогатяване на научното познание или за насочване на вниманието на широката общност към специфичните проблеми на тази общност [11].

Важно е да се поясни понятието „общност“. Общността се характеризира с чувство за принадлежност и емоционална връзка на човека с други хора, с които имат общи споделени ценности, норми, интереси, потребности, обща идентичност и споделена съдба [11].

Методът Фотоглас (Photovoice) е разработен

през 1992г. от Caroline Wang, изследовател от катедрата по общественото здраве на Мичиганския университет и Mary An Buris, служител в програма за здравето на жените на фондация „Форд“ в Пекин, Китай. Терминът „Photovoice“ е съставен от думата photo – снимка/фотография и абривиатурата VOICE – Voicing Our Individual and Collective Experience, която означава „изразяване на нашия индивидуален и колективен опит“ или „глас“ [18].

Създателите определят приложението на метода като процес, чрез който хората могат да „идентифицират, представят и подобряват своята общност посредством фотографска техника“ [18]. Идеята е да се даде възможност да се чуе гласа на лица, често изключени от процесите на вземане на решения, касаещи собственото им здраве. Чрез правене на снимки, участниците могат да разкажат своите истории, да ги споделят с широката общност и да привлекат вниманието към важни аспекти от своя живот. Така другите могат да видят света през техните очи. Фотографиите, придружени с кратки писмени надписи са основните инструменти за достигане до политиките или до имащите власт да вземат управленски решения, за да се постигне социална промяна на ниво общност.

Според Wang & Burris 1997, методът се основава на принципите на три теории: „образование за критично самосъзнание“, феминистката теория и документалната фотография. В процеса на образованието за критично самосъзнание хората определят проблеми, които са основни за техния живот и чрез споделяне на опит и обсъждания помежду си, идентифицират общите проблеми на своята общност и така могат да инициират промяна [18]. Феминистката теория се основава на идеята за равенство и право на хората да предприемат действия за подобряване на социалните, политическите и икономическите условия. Въпреки, че е създадена специално за жените, принципите ѝ са приложими и за други групи [18]. Според тази теория, никой не може да разбира проблемите на една група по-добре от хората в тази група и това най-добре се постига чрез споделяне на личния опит [16]. В документалната фотография изображенията се използват за привличане на вниманието на хората към социални проблеми [18].

Методът Фотоглас има следните цели:

1. Да даде възможност на хората да идентифицират и отразяват силните страни и проблемите на своята общност
2. Да насърчава критични размишления и диалог по важни въпроси в групови дискусии
3. Да информира вземащите решения, да повлиява политическия процес и в крайна сметка да предизвика промяна [18,19,22].

Независимо, че е добре дефиниран в няколко етапа, авторите отбелязват, че методът е гъвкав и може да бъде адаптиран спрямо контекста на различни общностни и личностни характеристики.

Wang 1999, формулира девет основни стъпки за постигане на целите:

1. Идентифициране на целева аудитория от политици или лидери в определената общност. При избора на тази група, трябва да се вземат под внимание няколко основни въпроса: Кой трябва да чуе гласа на хората?, Кой има власт да разрешава проблемите? Кой може да влияе върху вземането на решения? [13]. В зависимост от границите на общността, тези лица могат да бъдат: политици, кметове, общински съветници, директори, журналисти, изследователи, лекари и др. [19].

2. Набиране на участници в изследването. На практика това означава привличане на заинтересовани лица, принадлежащи към определената група или общност. За да се улесни задълбочена дискусия, авторите препоръчват броят на участниците в една работна група да не надвишава 10 души.

3. Представяне на методологията на изследването и улесняване на груповата дискусия сред участниците. Груповите срещи заемат централно място в процеса. По времето на първата среща участниците се запознават с целта и методологията на изследването, разяснява се ролята им на представители на тяхната общност и предоставената възможност гласовете им да бъдат чути от хората, които могат да подобрят живота им. Изясняват се основни етични принципи при правенето на снимки – лица, могат да присъстват на фотографите само при изрично тяхно знание и съгласие.

4. Получаване на информирано съгласие. Изследователите трябва да разяснят евнтуалните рискове за членовете на групата при правене на снимки, доброволния характер и възможността за оттегляне от участие във всеки един момент.

5. Задаване на първоначална тема или теми за правене на снимки. Участниците могат групово да обсъдят темите, които считат за най-важни за здравето на тяхната общност, да определят индивидуално какви снимки да направят, за да опишат по най-добър начин силните страни или проблеми на общността, към която принадлежат.

6. Осигуряване на индивидуални фотоапарати/камери и разясняване на използването им. Авторите посочват, че няма ограничения в различните видове устройства, които могат да се използват. Изборът зависи от изследвателя и от съизследователите. В повечето случаи, участниците не се нуждаят от указания как да използват камери или фотоапарати, но някои хора не знаят или не могат да се справят сами и е необходимо да

бъдат обучени как да правят снимки [18]. От създаването на метода през 90-те години на миналия век, до сега, технологиите за правене на фотографии много са се променили. Смартфоните, които са снабдени с камери могат да бъдат използвани в изследванията, те са достъпно средство за много хора - по данни на Statista над 5,6 милиарда са потребителите или това са 66% от населението на земята [15]. Въпреки широкото разпространение, все още има общности или лица, които не разполагат с мобилни устройства с камери и за тях е необходимо да се осигури фотографско оборудване от изследователския екип.

7. Осигуряване на време на участниците да направят снимки. След предварително уговорено време, направените снимки се предават на изследователя за обработка – уголемяване, проявяване или печат.

8. Обсъждане на снимките и определяне на основни теми. Този етап се състои от три стъпки – избор на фотографии, разказване на истории и „кодиране“ на теми, въпроси или теории и протича в груповата дискусия. Всеки от участниците може да избере и да коментира една или две снимки, които счита за най-подходящи или най-много харесва. Участниците могат да съставят истории и критично да обсъждат фотографиите отговаряйки на следния набор от въпроси, обобщен като SHOWeD или „ПОКАЗАНО“:

SHOWeD	ПОКАЗАНО
What do you See here?	Какво виждате тук?
What is really Happen here?	Какво наистина се случва?
How does this relate to Our lives?	Как това е свързано с нашия живот?
Why does this situation, concern, or strength exist?	Защо съществува тази ситуация, проблем или постижение?
What can we Do about it?	Какво можем да направим за това?

В резултат на дискусиите върху снимките, се идентифицират проблеми или теми, които могат да бъдат обобщени. Отделните фотографии се надписват с няколко думи или кратки изречения, носещи послание или това, което участникът направил снимката иска да покаже чрез нея.

9. Предоставяне на снимките на вниманието на политици и лидери на общността. В тази стъпка от метода е необходимо партньорите в изследването да изберат подходящия за тях начин, как техните истории и фотографии да станат достояние на тези, които имат властта да направят исканите промени за общността. Организиран изложби, на които се канят както идентифицираната в първата стъпка целева аудитория от политици и лидери на общността, така и широката общественост, е един от добрите начини за споделяне на проблемите. Участниците могат да присъстват на изложбите и да разкажат своите истории, запечатани на снимките. Могат да се използват презентации, да

се направят албуми, снимките да се публикуват в печатни издания, да се оформят научни статии и други [18,20,22].

Очаквани резултати от успешното прилагане на метода

Овластяването на участниците на индивидуално и на колективно ниво в изследваната общност за постигане на промяна, която ще подобри тяхното здраве и живот са водещи. На индивидуално ниво, възможността на хората да споделят своите здравни проблеми, или постижения им дава усещане за значимост, усещане че могат да са застъпници на промяната в политиката за здравето, от която се нуждаят. Участниците могат да развият знанията си за своята общност и умения за критично отношение към проблемите на собственото и общностно здраве [5,8,19]. Изследователите имат възможност да погледнат живота на хората през техните очи, да преживяват техните грижи, които преди това не са им били известни. Получените нови знания за изучаваната общност допълват и обогатяват съществуващите и дават възможност на изследователите да оценят нуждите и активите на общността и да спомогнат за предприемане на продължаващи действия [18,19,22].

Приложение на метода Фотовойс

За първи път методът е приложен на практика от създателите си Wang & Burtis през 1992 г. сред селски жени в провинция Юнан, Югозападен Китай. Изборът на този район не е случаен – политическите лидери на провинцията повече от всички други в Китай изразяват ангажираност за здравето на общността. Районът се е състоял предимно от села, доходите на населението в тази област са от най-ниските в страната, населението е необразовано и изследователите са проявили интерес към изследване сред таква маргинализирани групи. Телефони, павирани пътища и моторни превозни средства по това време в провинцията са рядкост. В изследването взимат участие 62 жени на възраст от 18 до 52 години, от различни села в района. На всички са раздадени фотоапарати и е проведено обучение как да правят снимки - оказало се, че болшинството от тях за първи път виждат фотоапарат. В продължение на близо година, жените носят фотоапаратите навсякъде със себе си и документират ежедневието си и проблемите, които го съпътстват. Снимките показват от тежката работа на оризовите полета, тютюневите ниви, експлоатацията на детския труд, бедността, липсата на питейна вода, проблемите в отглеждането на децата, лошите хигиенни условия на живот до мечтата за собствен велосипед или автомобил. Поради тогавашните разбирания в обществото, че жените не се нуждаят от образование, повечето от селските жени не са можели да четат и пишат. Изразяването чрез снимки, се е оказал най-подходящият

начин за споделяне на живота им. В личните истории жените са открили общи за тях проблеми и грижи и успяват да идентифицират най-важните за тях. Преди да видят снимките, направени от участничките, политиците не са разбирали достатъчно добре проблемите на общностите, които управляват. Както казва Wang, 1997 „това, което експертите смятат за важно, може да не съвпада с това, което за обикновените хора е важно“. Проведеното изследване в общността, с участието на селските жени е стимулирало началото на политически промени – създадени са центрове за грижи за деца. Същевременно жените са придобили чувство на значимост, увереност и критичност към проблемите на общността [18,19].

Изводи

Извършеният преглед на научната литература показва, че след създаването му, методът Фотоглас е широко използван в качествените изследвания в областта на общественото здраве базирани на участието в общността. Използван е за решаване на разнообразни проблеми от епидемии от инфекциозни заболявания до хронични болести [6] и рисково здравно поведение [3], проблеми на социалната справедливост, като политическо насилие и дискриминация [6].

Прилаган е навсякъде по света – в САЩ, Европа, Азия, Африка и Латинска Америка [6], на различни места от живота на хората – градове, села и квартали [19,20], училища, болници [3] и сред хора в различни възрастови групи – от юноши до възрастни хора [6,14,20,21]. Широко е използван за описване на живота и насочване на общността към проблемите на хора с интелектуални проблеми, с увреждания, хронични заболявания [17], на бедни, бездомни, бежанци, хора с различна сексуална ориентация, зависими от наркотици и алкохол [4], маргинализирани групи, жертви на насилие и преживели войни [9]. Методът е довел до желани от участниците промени в различни политики за подобряване на женското репродуктивно здраве [12], на семейно, майчино и детско здраве [19], до промяна на политики за тютюнопушенето, за достъпност и избор на здравословни храни в училища и квартали, за изграждане на технически съоръжения за хора с увреждания, създаване на здравни центрове за хора, живеещи с ХИВ/СПИН, въвеждане на програми за подобряване на здравната грамотност, създаване на стратегии за асимилация на имигранти и др. [9].

Изследователите намират метода Фотовойс за ценен, лесно приложим, гъвкав и подходящ за различни културни среди и различни възрастови групи, във всеки контекст и статус на здраве и болест [7]. Неговата простота, достъпност, ефективност и приложимост за разнообразни здравни проблеми, сред почти всички възрастови групи и

в различни общности го прави предпочитан инструмент в научните изследвания.

Библиография:

1. Атанасова Д. Гражданско участие във вземането на решения, свързани със здравеопазването. Социална медицина, 2006, № 3, 18-21.
2. Arcaya M, Arcaya C, Subramanian V. Inequalities in health: Definitions, concepts, and theories. Glob Health Action, 2015, № 8. Doi:10.3402/gha.v8.27106
3. Asniar U, Wironpanich W. Photo-voice as a qualitative research method in nursing and health sciences: A literature review. Proceedings of The Annual International Conference, Syiah Kuala University - Life Sciences & Engineering Chapter, 2011, 1 №1. <https://jurnal.unsyiah.ac.id/AICS-SciEng/article/view/1923>
4. Brazg T, Bekemeier B, Spigner C, Huebner C. Our community in focus: The use of photovoice for youth-driven substance abuse assessment and health promotion. Health Promotion Practice, 2011, 12, № 4, 502–511. doi.org/10.1177/1524839909358659
5. Budig K, Diez J, Conde P, Sastre M, Hernán M, Franco M. Photovoice and empowerment: Evaluating the transformative potential of a participatory action research project. BMC Public Health, 2018, № 18, 432. doi.org/10.1186/s12889-018-5335-7
6. Catalani C, Minkler M. Photovoice: A review of the literature in health and public health. Health Education & Behavior: The Official Publication of the Society for Public Health Education, 2010, 37, № 3, 424–451. doi.org/10.1177/1090198109342084
7. Ebrahimipour F, Esmaeili M, Varaei S. Photovoice: Method of data collection in qualitative research. Nurs Pract Today, 2018, 5 №1, 216-218.
8. Foster-Fishman P, Nowell B, Deacon Z, Nievar A, McCann P. Using methods that matter: The impact of reflection, dialogue, and voice. Am J Community Psychol, 2005, 36 № 3–4, 275–291. doi.org/10.1007/s10464-005-8626-y
9. Hergenrather K, Rhodes S, Cowan C, Bardhoshi G, Pula S. Photovoice as community-based participatory research: A qualitative review. American Journal of Health Behavior, 2009, 33, № 6, 686–698. doi.org/10.5993/ajhb.33.6.6
10. Israel B, Coombe C, Cheezum R, Schulz A, McGranaghan R, Lichtenstein et al. Community-Based Participatory Research: A Capacity-Building Approach for Policy Advocacy Aimed at Eliminating Health Disparities. American Journal of Public Health, 2010, 100 №11, 2094–2102. doi.org/10.2105/AJPH.2009.170506
11. Israel B, Schulz A, Parker E, Becker A. Review of community-based research: Assessing Partnership Approaches to Improve Public Health. Annual Review of Public Health, 1998, 19, № 1, 173–202. doi.org/10.1146/annurev.publhealth.19.1.173
12. Li V, Shaoxian W, Kunyi W, Wentao Z, Buchthal O, Wong G et al. Capacity building to improve women’s health in rural China. Social Science & Medicine 2001, 52 № 2, 279–292. doi.org/10.1016/s0277-9536(00)00132-5
13. Palibroda B, Krieg B, Murdock L, Havelock J. A practical guide to Photovoice: Sharing pictures, telling stories and changing communities. 2009. Prairie Women’s Health.
14. Ronzi S, Pope D, Orton L, Bruce N. Using photovoice methods to explore older people’s perceptions of respect and social inclusion in cities: Opportunities, challenges and solutions. SSM - Population Health, 2016, № 2, 732–745. doi.org/10.1016/j.ssmph.2016.09.004
15. Statista. Smartphone subscriptions worldwide 2027 <https://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide/>
16. Strack R, Magill C, McDonagh K. Engaging Youth through Photovoice. Health Promotion Practice, 2004, 5, № 1, 49–58. doi.org/10.1177/1524839903258015
17. Törnbom K, Lundälv J, Palstam A, Sunnerhagen. “My life after stroke through a camera lens”- A photovoice study on participation in Sweden. PLoS ONE, 2019, 14, № 9. doi.org/10.1371/journal.pone.0222099
18. Wang C, Burris M. Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. Health Education & Behavior: The Official Publication of the Society for Public Health Education, 1997, 24 № 3, 369–387. doi.org/10.1177/109019819702400309

19. Wang C. Photovoice: A participatory action research strategy applied to women’s health. Journal of Women’s Health, 1999, 8 № 2, 185–192. doi.org/10.1089/jwh.1999.8.185
20. Wang C. Youth Participation in Photovoice as a Strategy for Community Change. Journal of Community Practice, 2006, 14, № 1–2, 147–161. doi.org/10.1300/J125v14n01_09
21. Wang C, Morrel-Samuels S, Hutchison P, Bell L, Pestronk R. Flint Photovoice: Community Building Among Youths, Adults, and Policymakers. American Journal of Public Health, 2004, 94 № 6, 911–913.
22. Wang C, Yi W, Tao Z, Carovano K. Photovoice as a Participatory Health Promotion Strategy. Health Promotion International, 1998, 13 № 1, 75–86. doi.org/10.1093/heapro/13.1.75
23. World Health Organization. Ottawa Charter for Health Promotion, 1986 https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/129532/Ottawa_Charter.pdf

✉ *Адрес за кореспонденция:*

*Петя Бончева,
Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“
Медицински университет, Варна
Petya.Boncheva@mu-varna.bg*